

EESTI VABARIIGI HALOONISTRATEEGIA AASTANI 2005

Alus

Käesolev strateegia on välja töötatud Montreali protokolliga osapoolte otsuse nr X/7: "Haloonide käitlemise strateegia" alusel.

Taust

Eesti ühines osoonikihi kaitsmise Viini konventsiooni ja osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokolliga (edaspidi Montreali protokoll) 17. oktoobril 1996.a. ning ratifitseeris Montreali protokolliga Londoni (1990.a.) ja Kopenhaageni (1992.a.) parandused 12 aprillil 1999.a. Montreali parandused (1997.a.) on esitatud Riigikogule ratifitseerimiseks. Pekingi parandused (1999.a.) on plaanis ratifitseerida 2002.a.

Rakendamine

Eestis rakendatakse Montreali protokolliga õigusaktide kaudu "Osoonikihti kahandavate ainete järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise riikliku programmi" kaudu.

□ Õigusaktid

Eesti Vabariigis kehtivad osoonikihti kahandavate ainete käitlemise reeglid põhinevad:

- Välisõhu kaitse seadusel (1998), mis moodustab õigusliku raamistiku osoonikihti kahandavate ainete alastele õigusaktidele.

Täpsed reeglid on kehtestatud järgmiste põhiliste õigusaktidega:

- VV 1999.a.määrus nr. 146 "Osoonikihti kahandavate ainete ja neid aineid sisaldavate toodete, mille tootmist, kasutamist, importi, ekspordi või transiiti piiratakse või keelatakse, nimekirjade ning nende ainete kontrollinõuete kinnitamine."
- KKm 1999.a. määrus nr. 43 "Osoonikihti kahandavate ainete ja neid aineid sisaldavate toodete tootmiseks, impordiks, ekspordiks ja transiidiks nõusoleku taotlemise ja selle andmise kord"
- KKm 2001. a määrus nr 26 "Osoonikihti kahandavate ainete ja neid aineid sisaldavate toodete, mille tootmist, kasutamist, importi, ekspordi või transiiti piiratakse või keelatakse, Eesti kaupade nomenklatuuri kaubapositsioonide kinnitamine"

□ Osoonikihti kahandavate ainet järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise riiklik programm

“Osooniohtlike ainete järkjärgulise käibelt kõrvaldamise riiklik programm” kinnitati Vabariigi Valitsuse 1999.a korraldusega nr 531-k. Riiklikku programmi kuuluvad projektid ja nende finantseerimine kiideti Ülemaailmse Keskkonnafondi poolt heaks 2000.a. Riiklik programm koosneb järgmistest projektidest:

- Institutsioonide tugevdamine
- Külmaainete kogumine ja taasväärtustamine
- Baltimaade regionaalne haloonipank
- Külmatehnikute õpetajate väljaõpe

Eesmärk

Strateegia eesmärgiks on:

- 1) täita Montreali protokollis otsuse X/7 nõudeid
- 2) prioriteetsete tegevusvaldkondade ja sihtide määratlemine haloonide järkjärguliseks kasutuselt kõrvaldamiseks

Haloonide järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise olulised teetähised ja sihteesmärgid:

- mai 1999 Haloonide impordi keeld Montreali protokolliga mitteühinenud riikidest
- 1. jaanuar 2000 Haloonide tootmise ja tarbimise¹ keeld
- 1. jaanuar 2002 Esmaste haloonide impordi ja ekspordi keeld
- 31. detsember 2003 Mittekriitiliste haloonisüsteemide ja haloone sisaldavate seadmete mahamonteerimise tähtaeg
- Euroopa Liidu osoonikihti kahandavate ainete alase määrusest 2037/00 tulenev haloonide (k.a. taasväärtustatud haloonide) kasutamise² ja turuleviimise³, impordi ja ekspordi ning neid sisaldavate toodete impordi ja ekspordi keeld rakendub Euroopa Liiduga ühinemisel.

¹ Montreali protokollis järgi tähendab “tarbimine” kontrollitavate ainete toodangut, millele on lisatud kontrollitavate ainete import ja maha arvatud eksport

² Euroopa Liidu osoonikihti kahandavate ainete määruse 2037/2000 järgi tähendab “kasutamine” kontrollitavate ainete kasutamist toodete või seadmete tootmises või hooldes, eelkõige uuestitaitmisel või muudes menetlustes, välja arvatud kasutamist lähte- või tootmise abiainena

³ Euroopa Liidu osoonikihti kahandavate ainete määruse 2037/2000 järgi tähendab “turuleviimine” kontrollitavate ainete või kontrollitavaid aineid sisaldavate toodete tasuta või tasu eest tarnimist või kättesaadavaks tegemist kolmandatele isikutele

Olemasolev olukord

Tootmine

Eesti ei tooda ühtki Montreali protokolliga reguleeritud ainet.

Kasutamine

Eesti suurimad maismaal paiknevad haloonikasutajad on Tallinna Teletorn (1 872 kg) ja Eesti Kirjandusmuuseum Tartus (1 420 kg). Mõlemas on kasutusel haloon 2402 ning nimetatud süsteemide väljavahetamine planeeritakse teostada ajavahemikul 2003-2005. a.

Märkimisväärsed haloonikogused asuvad ka Eestile kuuluvatel kaubalaevadel.

Väiksemad haloonikogused paiknevad reisilaevadel (6 kg haloon 1211, 540 kg haloon 2402) lennukitel (41,5 kg haloon 1211) ja kaitsejõudude käsutuses (45 kg haloon 1301).

Kõikide litsentseeritud halooni-importijate laod on tänaseks tühjad.

Kokkuvõtlikud andmed

13. veebruari 2002 a. seisuga on Eesti haloonide andmebaasis registreeritud järgmised haloonikogused:

Haloon 1211	47,5 kg
Haloon 1301	45 kg
Haloon 2402	15 410,6 kg

Import

Kõikide osoonikihti kahandavate ainete import riikidest, kes ei ole ühinenud Montreali protokolliga keelustati 1999.a. mais. Esmase halooni import keelustati 1.jaanuarist 2002.

Kogutud ja taasväärtustatud haloonide kasutamine (haloonipank)

Eesti Vabariigi Valitsus lubab taasväärtustatud haloonide kasutamist mittekriitilistel kasutusalaadel kuni 31. detsembrini 2003.

Eesti Keskkonnauuringute Keskuse territooriumil Suur Sõjamäel (Tallinn) on loomisel Baltimaade ühine haloonipank, kus hakatakse:

- a) hoiustama kasutuskõlbmatuid, hävitamiseks mõeldud haloone
- b) puhastama uuesti ringlusse minevaid haloone
- c) hoiustama puhastatud haloone
- d) müüma tuletõrjesüsteemide ja kustutite teenindamiseks taasväärtustatud haloone kõigile praegustele haloonikasutajatele

Kasutuskõlbmatute OKA-de hävitamisvõimalused Eestis puuduvad.

Haloonide käibelt kõrvaldamise tegevuste prioriteedid

- Olemasolevate õigusaktide ühildamine Euroopa Liidu osoonikihti kahandavate ainete alase määrusega 2003/2000.
- Kasutusel olevate haloonikoguste täpsustamine ja kriitiliste kasutajate väljaselgitamine. Kriitiliste kasutusala miinimumini viimine ja kriitiliseks kasutuseks vajalike haloonikoguste väljaselgitamine.
- Uute haloonipõhiste seadmete kasutamise keelustamine.
- Majandusmehhanismide väljatöötamine haloonide väljavahetamiseks osoonisõbralikke aineid sisaldavate tuletõrjesüsteemide vastu.
- Mittekriitiliste haloonisüsteemide ohutu mahamonteerimine, ümberehitamine ja lekete vältimine.
- Kasutuselt kõrvaldatud haloonide kokkukogumine ja taasväärtustamine Eesti Keskkonnauuringute Keskuse Suur Sõjamäe taasväärtustamiskeskuses (Baltimaade regionaalne haloonipank).
- Kasutuselt kõrvaldatud ja taasväärtustatud haloonide eksport enne Euroopa Liiduga ühinemist.
- Kasutuskõlbmatute haloonide hävitamisvõimaluste kiire väljaselgitamine ja vastavalt sellele nende hävitamine kas Eestis või mõnes Euroopa Liidu maas.
- Alternatiivide valikul kliima soojenemise seisukohast vähemohhtlikke ainete eelistamine, võimalusel HCFC-de vältimine.
- Tõhusa kontrolli- ja mõjutusvahendite süsteemi sisseseadmine.
- Koostöö Päästeametiga.
- Koostöö Tolliametiga võitluses ebaseadusliku OKA-de kaubanduse vastu.
- Avalikkuse ning haloone sisaldavate seadmete ja süsteemide omanike teavitamine
- Koostöö Balti riikide ja Euroopa Liidu maadega.

Ülemaailmse keskkonnafondi poolt rahastatav osoonikihti kahandavate ainete järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise riiklikku programmi kuuluv halooniprojekt (2002)

Eeldatavad tulemused:

- Baltimaade haloonisüsteemide andmebaas
- Potentsiaalsete kriitiliste kasutajate register (kogused ja vajaduse kestvus)
- Töötav kokkukogumis- ja taasväärtustamiskeskus
- Kuni 40 väljaõpetatud tuletõrjesüsteemide hooldetehnikut kõigist Balti riikidest kokku
- Haloonialternatiive tutvustavad materjalid
- Piisava haloonikoguse tekkimine kriitiliste kasutusala teenindamiseks

Projekti tulemusel tekib Eesti Keskkonnauuringute Keskuse territooriumil Tallinnas, Suur-Sõjamäel haloonide 1211, 1301 ja 2402 käitlussüsteem, mille abil on taasväärtustatud haloonid statsionaarsete tuletõrjesüsteemide ja tulekustutite teeninduseks kättesaadavad kuni Euroopa Liiduga ühinemiseni ning kriitiliste kasutusala haloonidega varustamiseks pärast Euroopa Liiduga ühinemist.

Kogutud haloonid taasväärtustatakse ning lastakse uuesti ringlusse, eksporditakse või hävitatakse.

Tabel 1: Alternatiivid

Kustutusaine	Alternatiivid
Süsinikdioksiid	Palju eri variante, kõiki nimetatakse süsinikdioksiidiks
Inertgaasid	
Lämmastik Argoon Lämmastiku/argooni segu Lämmastiku/argooni/CO ₂ segu	IG-100 IG-01 IG-55 IG-541
Veeudu-tehnoloogiad	
Väikesed veetilgad (10-20 nm)	Udu süsteem vee baasil: madal/keskmine surve (3-< 50 bar) Udu süsteem vee baasil: kõrgsurve (> 50 bar) Udu süsteem vee ja lisandite baasil Ülekuumendatud vee aurustamise süsteem
Inertgaasi genereerivad süsteemid	
Põhinevad tahke materjali kasutamisel, mille kiirel oksüdeerimisel tekib suurel kogusel CO ₂ ja/või lämmastikku	Patenditud lahendused
Pulbri ja aerosooli segu genereerivad süsteemid	
Genereerivad pulbrit ja inertgaase vajalikus kontsentratsioonis ja mahus	Patenditud lahendused
Tsirkuleerivad kustutusained	
HCFC HFC PFC	HCFC segu B, HCFC segu E, HCFC-124 HFC-227ea, HFC-236fa FC-5-1-14
Halosüsinikud	
HCFC HFC PFC FIC	HCFC segu A, HCFC 124 HFC-23, HFC-125, HFC-227ea, HFC-236fa FC-3-1-10, FC-2-1-8 FIC -1311